

میزگرد مشترک ایران و پاکستان

هشتمین میزگرد مشترک دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی با مؤسسه مطالعات استراتژیک اسلام آباد در ۲۴ فروردین ماه ۱۳۸۸ با شرکت تعدادی از محققان دو مؤسسه در محل دفتر مطالعات برگزار گردید. در این میزگرد یک‌روزه اهم مسائل بین‌المللی، منطقه‌ای و دوجانبه مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت. ریاست هیأت پاکستانی را در این میزگرد آقای خالد محمود سفیر سابق این کشور در تهران و رئیس سابق انجمن دیپلماتیک پاکستان برعهده داشت و آقای فضل‌الرحمن رئیس مرکز مطالعات آسیا و آقای غنی جعفر سردبیر مجله وابسته به مؤسسه مطالعات استراتژیک اسلام‌آباد وی را همراهی می‌کردند. از ایران، دکتر موسوی مدیر کل دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، آقای کلانتری رئیس مرکز مطالعات آسیا و اقیانوسیه، آقای گنجی‌دوست رئیس مرکز مطالعات راهبردی، دکتر امینیان رئیس دانشکده روابط بین‌الملل، آقای قلیچ‌خان رئیس اداره دوم آسیای غربی و آقای غریب‌آبادی از بخش بین‌الملل وزارت امور خارجه به همراه جمعی دیگر از رؤسای مراکز مطالعاتی و محققان دفتر حضور داشتند.

دیدگاه محققان پاکستانی

و تروریسم به هم پیوند زده شد. این گونه اقدامات به گسترش تروریسم کمک کرد.

ما به آمریکائی‌ها گفته‌ایم که القاعده یک تهدید است و باید با آن مقابله کرد، اما لازمه این کار اتخاذ یک رویکرد جامع است که ابزارهای سیاسی، اقتصادی و نظامی را در برگیرد و ریشه مسائل را که شامل بی‌عدالتی در فلسطین و کشمیر و عدم توسعه، ناامیدی، فقر و فقدان امکانات هست، در برگیرد.

هرچند اکنون آقای اوباما رویکرد جدیدی را اعلام داشته و از افزایش تعداد نظامیان و افراد غیرنظامی در افغانستان صحبت می‌کند اما همچنان تمرکز این کشور بر ابزار نظامی است. ناتو که قرار بود یک سازمان دفاعی

آقای خالد محمود: پس از حوادث ۱۱ سپتامبر تحولات به گونه‌ای پیش رفت که برخلاف خواست جامعه بین‌المللی بود. آمریکا به طور یک‌جانبه به استفاده پیشگیرانه از زور پرداخت که حاصل آن جنگ عراق و افغانستان بود. این دو جنگ سایر معضلات بین‌المللی از جمله تروریسم، گسترش تسلیحات و مشکلات زیست محیطی را نیز تشدید نمود. نتیجه اقدامات آمریکا این بود که ما اکنون امنیت کمتری نسبت به گذشته داریم. ۱۱ سپتامبر یک رویداد تأسف‌بار بود اما آمریکا تلاش کرد تا از آن در جهت پیشبرد منافع خود در سراسر جهان استفاده کند. در این راستا افغانستان و عراق اشغال شدند و اسلام

باشد به یک سازمان فعال و فراتر از وظیفه اصلی خود تبدیل شده و حوزه فعالیت خود را به افغانستان و فعالیت‌های غیرنظامی و آموزش و توسعه گسترش داده است. این بهانه‌ای برای گسترش نفوذ بیشتر در منطقه است. آنها به گونه‌ای عمل می‌کنند که نشان می‌دهد خواستار ادامه حضور درازمدت در منطقه هستند و این مایه نگرانی برای کشورهای منطقه است.

پاکستان از کمک هند به بازسازی افغانستان تقدیر می‌کند اما نگران حضور نظامی هند در افغانستان است. هند یک‌سری کنسولگری‌هایی در اطراف پاکستان در افغانستان و ایران تأسیس کرده که فعالیت آنها به امور کنسولی محدود نمی‌شود. اینها فعالیت‌هایی در بلوچستان دارند که باید مد نظر قرار گیرد. همچنین، آمریکا نقش عمده‌ای برای هند در سطح منطقه قائل است که ما نسبت به آن تحفظ داریم. علاوه بر این، مشارکت استراتژیک هند و آمریکا و توسعه روابط هند و اسرائیل از جمله مسائلی است که باید مورد توجه قرار گیرد. ما از یک رویکرد منطقه‌ای حمایت می‌کنیم اما نه رویکردی که آمریکا دارد.

آقای فضل‌الرحمن: بی‌ثباتی در افغانستان به دیگر کشورهای منطقه در حال تسری است. این امر باتوجه به ارتباط آن با موضوع تروریسم، یک عامل بی‌ثبات کننده بوده است. آمریکا معتقد است که افراد زیادی از مرز افغانستان و پاکستان عبور می‌کنند. این مرز همیشه گذرگاه‌های زیادی برای ورود و خروج داشته است. چرا فقط از پاکستان خواسته می‌شود مرز را کنترل کند؟ چرا طرف مقابل در این زمینه تلاش نمی‌کند؟

از سال ۲۰۰۳ تاکنون شاهد افزایش حرکت‌های شورشی در مرزها بوده‌ایم و فعالیت‌های طالبان در پاکستان افزایش یافته است. این امر مشکلات زیادی

برای پاکستان ایجاد کرده است. یکی از ابعاد مهم این موضوع، مسأله پناهندگان است. هنوز ۳ میلیون پناهنده افغانی در پاکستان زندگی می‌کنند. معضل نفوذ در مرزها از مسأله پناهندگان ناشی می‌شود. تا زمانی که تلاش جدی برای خروج پناهندگان صورت نپذیرد، مسأله نفوذ در مرزها نیز حل نمی‌شود. در منطقه قبایلی علاوه بر طالبان، تاجیک‌ها و ازبک‌ها نیز حضور دارند. لذا این موضوع ابعاد وسیع‌تری دارد.

مقابله با بی‌ثباتی در افغانستان به نیروی زیادی نیاز دارد، در حالی که توان آمریکا برای این امر محدود است. آنها قادر به تدارک چنین نیرو و بودجه‌ای نیستند. ناتو نیز حاضر به مشارکت زیاد نیست. براین اساس از پاکستان می‌خواهند که این مسؤولیت را بر عهده گیرد. در حملات اخیر، آنها حدود ۱۰۰ نفر از افراد مرتبط با القاعده و ۵۰۰ نفر پاکستانی را هدف قرار دادند. این حوادث فشار زیادی به دولت پاکستان وارد می‌کند و بی‌ثباتی در منطقه را گسترش می‌دهد.

استراتژی جدید آمریکا بر عزم نظامی، تشویق‌های اقتصادی و رویکرد سیاسی برای دور کردن افراد از طالبان تأکید می‌کند. پاکستان از ثبات افغانستان حمایت می‌کند زیرا ثبات دو کشور به هم گره خورده است. برای دستیابی به ثبات، ایجاد توازن میان رویکرد آمریکا و دولت‌های منطقه و توجه به منافع مشروع منطقه‌ای لازم است.

آمریکا مایل است هند را وارد یک رویکرد منطقه‌ای در افغانستان نماید. اما اگر هند به پایگاه نظامی در افغانستان دست یابد، حوزه نفوذ خود را از آسیای مرکزی تا خلیج فارس گسترش می‌دهد.

آقای غنی جعفر: به دنبال حمله به پارلمان هند، این کشور استراتژی‌های نظامی خود را برای توسل به حمله پیشگیرانه به حالت فعال درآورد. پاکستان از روابط

دوستانه ایران و هند استقبال می‌کند و آن را برای کمک به صلح و پیشرفت منطقه مؤثر می‌داند، اما نقش تخریبی دشمنان روابط ایران و پاکستان باید مدنظر قرار گیرد. برای مثال گفته می‌شود هند در بلوچستان هزینه‌های زیادی صرف می‌کند و یا سرویس اطلاعاتی اسرائیل بیان داشته که "پاکستان و نه ایران باید به عنوان دشمن اصلی حذف شود." لازم است ایران و پاکستان در خصوص دشمن مشترک به توافق برسند و همکاری‌های خود را در حوزه‌های مختلف از جمله در زمینه نظامی گسترش دهند. پاکستان از فعالیت‌های هسته‌ای و دستیابی ایران به انرژی هسته‌ای حمایت می‌کند. ما معتقدیم ایران به تعهدات خود زیر نظر آژانس عمل می‌کند. معاهده منع گسترش سه اصل دارد: عدم گسترش، استفاده صلح آمیز از انرژی هسته‌ای و خلع سلاح. قدرت‌های بزرگ تا کنون هیچ گامی در مسیر خلع سلاح برنداشته‌اند.

از نظر داخلی پاکستان دچار مشکلاتی از جمله ضعف نهادهای دولتی است. اما از طرف دیگر نهادهای مدنی در این کشور تقویت شده‌اند. این موضوع که دولت پاکستان ورشکسته است، صرفاً تلاشی است که از طرف رسانه‌های هند، اسرائیل و آمریکا به عمل می‌آید.

دیدگاه محققان ایرانی

آقای دکتر موسوی: در حال حاضر باید گفت مسائل منطقه‌ای ما بین‌المللی شده‌اند. از طرفی در استراتژی جدید آمریکا در قبال افغانستان و تروریسم، به پاکستان اولویت داده شده است. از طرف دیگر آقای اوباما مسئله خلع سلاح را در هفته‌های اخیر مطرح کرده است. در اینجا این سؤال مطرح می‌شود که آیا آنها واقعاً در پی خلع سلاح هستند یا در صددند تا مسئله خلع سلاح را با مسئله پاکستان و تروریسم پیوند بزنند. آمریکا فقط با هند قرارداد هسته‌ای امضا کرد. آیا ممکن است آمریکا در صدد باشد

با این بهانه که پاکستان امنیت ندارد و القاعده و گروه‌های افراطی در این کشور فعالیت دارند، مسئله خلع سلاح را فقط در ارتباط با پاکستان دنبال کند؟ و چنین عنوان شود که تسلیحات هسته‌ای پاکستان یکی از نگرانی‌های امنیتی بین‌المللی است؟

آقای غریب‌آبادی: درخصوص مسئله هسته‌ای نظر ما این است که مسئله هسته‌ای ایران خاتمه یافته است. ما شش مسئله اصلی را با آژانس حل کرده‌ایم و فعالیت‌های ایران زیر نظر آژانس است. با توجه به اینکه انحرافی در کار نبوده و نیست، نیازی به تعلیق نیست. آنچه در خصوص ایران مطرح شده عدم اطاعت Noncompliance از نظر سیاسی است و نه از نظر فنی. لذا بحث عدم گسترش در خصوص ایران یک بهانه است. وقتی انحراف وجود ندارد، نگرانی از گسترش نیز بی‌مورد است.

ایران با ارسال نامه‌ای خواستار مذاکرات جامع درخصوص مسائل مختلف از جمله مسئله هسته‌ای شد. به موازات آنها ما نیز نگرانی‌هایی داریم که در مذاکرات مطرح می‌کنیم. نشست گروه ۱+۵ در لندن با انتشار بیانیه‌ای از مذاکره با ایران استقبال کرد. به نظر می‌رسد تغییر سیاست آنها شروع شده و ما معتقدیم که این روند ادامه می‌یابد.

موضوع عدم گسترش، از ایران، کره شمالی و سوریه نام برده می‌شود، در صورتی که وضعیت این سه کشور متفاوت است. کره شمالی تمایل خود را به تسلیحات هسته‌ای نشان داده و آزمایش هسته‌ای نیز انجام داده است، در صورتی که برنامه هسته‌ای ایران تحت نظر آژانس قرار دارد.

آقای کلانتری: درخصوص افغانستان، در حال حاضر نقش دولت به کابل محدود می‌شود. دولت مرکزی وابسته به نیروهای خارجی است و بدون آن نمی‌تواند به حیات

خود ادامه دهد. نیروهای خارجی به دلایل مختلف نتوانسته‌اند امنیت ایجاد کنند و شرایط بدتر شده است. طالبان و القاعده عامل اصلی ناامنی هستند و مشکلات امنیتی در مرز پاکستان و افغانستان و همچنین مشکلات موجود در مناطق قبایلی نیز به این وضعیت کمک کرده است.

مسئله مواد مخدر را باید به چالش‌های موجود افزود. آمریکا و اروپا نه تنها رویکرد واحدی در قبال این موضوع نداشته‌اند بلکه به تضعیف یکدیگر نیز کمک کرده و کشاورزان مواد مخدر را به سمت طالبان سوق داده‌اند. برای حل این معضلات دولت مرکزی افغانستان باید مسؤولیت اصلی را برعهده بگیرد و با چالش‌های موجود مقابله کند. لازمه این کار تقویت دولت مرکزی و ارتقای مشروعیت و کارایی آن در افکار عمومی است. برای این منظور آمریکا باید در خصوص تقویت ارتش افغانستان به تعهدات خود عمل کند. اما برای حل مسائل افغانستان استفاده از نیروهای خارجی راه حل نهایی نیست.

بازسازی نیاز اصلی افغانستان است. اما روند بازسازی باید نتایج عینی داشته باشد و بر مشکلات اصلی و اساسی مردم متمرکز شود. به دلیل پراکندگی و عدم تمرکز در فرایند بازسازی، میزان تعهدات مالی و کمک‌های اختصاص یافته مشخص نیست. برای کمک به بازسازی نقش قوی‌تر سازمان‌های منطقه‌ای و تقویت همکاری‌های منطقه‌ای ضروری است. ایران در سال‌های گذشته به تعهدات خود در زمینه بازسازی عمل کرده است.

آقای امینیان: اسرائیل و دولت‌های پیشین آمریکا در جنگ‌هایی که طی سال‌های گذشته در منطقه داشته‌اند،

به اهداف خود دست نیافتند. آمریکا و اسرائیل نه تنها نتوانستند مشکلات منطقه را حل نمایند بلکه بر شدت و پیچیدگی مشکلات نیز افزودند. دولت جدید آمریکا از نظر اقتصادی با معضلات جدی مواجه است. این دولت رویکرد جدیدی را در خصوص مسائل منطقه اتخاذ کرده است. اشغال، مداخله، تروریسم و بی‌ثباتی با هم مرتبط هستند و حل هر کدام از آنها مستلزم توجه به همه ابعاد مرتبط با موضوع موردنظر است.

آقای سنبلی: دولت اوپاما درخصوص ایران به سمت مشارکت حرکت می‌کند. با این حال هنوز تغییرات جدی در سیاست خارجی این کشور در خصوص مسائل منطقه‌ای و جهان اسلام مشاهده نشده است. در حالی که آمریکا به منظور ایجاد ثبات در عراق و افغانستان، مقابله با تروریسم و ایجاد صلح در خاورمیانه خواستار بهبود مناسبات با کشورهای اسلامی و جلب مشارکت آنها است، اما تغییراتی که تاکنون در سیاست‌های خود در قبال این کشورها به عمل آورده، سطحی و ظاهری است. آمریکا برای جلب همکاری کشورهای اسلامی لازم است تغییرات بیشتری در رفتار خود به عمل آورد. با توجه به شکست‌های اخیر در عراق و افغانستان و همچنین مشکلات اقتصادی، آمریکا به همکاری کشورهای اسلامی برای حل معضلات موجود نیاز دارد. به منظور ایجاد تغییر اساسی در رویکرد آمریکا، کشورهای اسلامی باید در تعامل خود با این کشور تأکید بیشتری بر منافع مشروع ملی و منطقه‌ای به عمل آورند.

نبی سنبلی

مرکز مطالعات آسیا و اقیانوسیه

دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی